

Araştırma Makalesi/Research Article
DOI: 10.53711/balkanistik.1628283
Balkanistik Dil ve Edebiyat Dergisi, 2025; 7(1): 1-24
Journal of Balkanistic Language and Literature, 2025; 7(1): 1-24

GÜNEY SLAV DİL GRUBU VE RUS DİLİ ARASINDAKİ DİLSEL PARALELLİKLER VE FARKLILIKLAR

Samet YERKÖY*

ÖZ: Bu çalışma, Güney Slav dil grubuna ait Sırpça, Makedonca ve Bulgarca ile Doğu Slav dil grubunda yer alan Rus dili arasındaki dilsel paralellikleri ve farklılıkları dil bilimsel, ses bilimsel ve kültürel bağlamda ele almaktadır. Çalışma, Hırvatça, Boşnakça, Slovence ve Karadağca gibi diğer Güney Slav dillerini kapsam dışı bırakmaktadır. Slav dillerinin genel yapısı ve tarihsel gelişim süreçleri göz önüne alınarak, Güney Slav dillerinin Balkan Yarımadası'na özgü coğrafi ve kültürel etkilerle nasıl şekillendiği ve Rusçanın Doğu Avrupa'daki Slav dilleri arasında nasıl ayrı bir konum kazandığı incelenmiştir. Çalışmada karşılaştırmalı dil bilim yöntemi kullanılmış ve bu dillerin çekim sistemleri, ses bilimsel yapıları, sözcük hazineleri ile sosyokültürel faktörlerin dil üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Veriler, akademik kaynaklar, dil bilimsel çalışmalar ve literatür taraması yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın bulguları, ortak Slav kökenine rağmen, bu dillerin coğrafi, tarihsel ve kültürel koşullar nedeniyle önemli farklılıklar geliştirdiğini göstermekte, aynı zamanda dil bilimsel ve ses bilimsel düzeyde dikkat çekici paralelliklere de işaret etmektedir. Bu çalışma, Slav dilleri arasındaki bağların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Güney Slav Dilleri, Rusça, Karşılaştırmalı Dil Bilim, Dil Bilimsel Analiz, Kültürel Etkiler.

* Öğr. Gör. Dr., İstanbul Okan Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, Rusça Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, e-posta: samet.yerkoy@okan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2682-4986

OPEN ACCESS

© Copyright 2025 Yerköy

Cite as/Atıf: Yerköy, S. (2025). Güney Slav dil grubu ve Rus Dili arasındaki dilsel paralellikler ve farklılıklar. *Balkanistik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 7(1), 1-24.

Geliş Tarihi (Received): 28.01.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 04.03.2025

LINGUISTIC PARALLELS AND DIFFERENCES BETWEEN THE SOUTH SLAVIC LANGUAGE GROUP AND THE RUSSIAN LANGUAGE

ABSTRACT: This study examines the linguistic parallels and differences between Serbian, Macedonian, and Bulgarian, which belong to the South Slavic language group, and the Russian language, which is part of the East Slavic language group, in grammatical, phonological, and cultural contexts. The study excludes other South Slavic languages such as Croatian, Bosnian, Slovenian, and Montenegrin. Considering the general structure and historical development of Slavic languages, the study explores how South Slavic languages were shaped by the Balkan Peninsula's unique geographical and cultural influences and how Russian emerged as a distinct language among the Slavic languages of Eastern Europe. A comparative linguistic methodology was employed, analyzing the inflectional systems, phonological structures, lexical inventories, and the impact of sociocultural factors on these languages. Data were collected through academic sources, linguistic studies, and literature reviews. The findings reveal that, despite their shared Slavic origins, these languages have developed significant differences due to geographical, historical, and cultural factors while exhibiting notable grammatical and phonological parallels. This study aims to contribute to a deeper understanding of the connections among Slavic languages.

Keywords: South Slavic Languages, Russian, Comparative Linguistics, Linguistic Analysis, Cultural Influences.

Giriş

Slav dilleri, Avrupa'nın en büyük ve en karmaşık dil ailelerinden birini oluşturmaktadır. Bu diller, geniş bir tarihsel, kültürel ve dil bilimsel çeşitliliği içinde barındırmaktadır. Güney Slav dilleri olan Sırpça, Makedonca ve Bulgarca, hem tarihsel hem de coğrafi yakınlıkları nedeniyle özel bir alt grup olarak öne çıkmaktadır. Doğu Slav dillerinin bir temsilcisi olan Rusça ise, geniş coğrafi yayılımı ve siyasi etkisi sayesinde Slav dilleri ailesinde ayrı bir konuma sahiptir. Güney Slav dillerinin Balkan Yarımadası'ndaki kültürel ve tarihsel süreçlerden nasıl etkilendiği ile Rusçanın Doğu Avrupa'daki bağımsız evrimi arasındaki farklılıklar, Slav dilleri arasındaki bağlantıları anlamak için önemli bir zemin sunmaktadır.

Bu çalışma, Güney Slav dil grubuna ait diller ile Doğu Slav dil grubunda yer alan Rus dili arasındaki dilsel paralellikleri ve farklılıkları incelemektedir. Dil bilimsel, ses bilimsel ve kültürel bağlamda yapılan karşılaştırmalarla, bu dillerin ortak kökenlerine rağmen nasıl farklılaştığı ve birbirlerinden nasıl etkilendiği ortaya konmaktadır. Çalışmada, Güney Slav dillerinin Balkanlar'daki etnik ve kültürel etkilerle şekillendiği ve Rusçanın Doğu Avrupa'daki coğrafi ve tarihî bağlamda nasıl özgün bir evrim geçirdiği tartışılmaktadır. Bu bağlamda, Sırpça, Makedonca,

Bulgarca ve Rusça arasındaki dilsel benzerlikler ile farklılıklar üzerine bir analiz yapılmaktadır.

Mladenovic (1962, s. 18), Güney Slav dillerinin Balkanlar'ın etnik ve kültürel mozaïği içinde gelişirken, Osmanlı hâkimiyetinin yaklaşık beş asır süren etkisinin bu diller üzerinde önemli bir iz bıraktığını belirtmiştir. Osmanlı dönemi, yalnızca uzun süreli bir hâkimiyet dönemi olmakla kalmamış, aynı zamanda fetheden ve fethedilen arasındaki ilişkiler yoluyla dilsel etkileşim açısından zengin bir miras bırakmıştır. Aronova (2017, s. 644-645), Rusçanın özellikle Soğuk Savaş yıllarında bilimsel ve diplomatik bir dil olarak uluslararası alanda yükseldiğini ve UNESCO gibi organizasyonlarda İngilizce ve Fransızcanın yanında bir yardımcı dil olarak tanındığını ifade etmiştir. Bu durum, Rusçanın akademik ve siyasi söylemde kazandığı statüyü pekiştirmiş, kelime dağarcığı ve kullanım bağlamları açısından Slav dilleri arasındaki ayrışmayı etkilemiştir.

Güney Slav dil grubuna ait diller ile Doğu Slav dil grubunda yer alan Rusçanın karşılaştırılmasında kullanılan yöntem, dil bilgisel ve ses bilimsel yapılar ile kültürel etkilerin karşılaştırmalı analizine dayanmaktadır. Çekim sistemleri, fiil görünüşleri ve sözdizimsel özellikler gibi temel dil bilgisel unsurlar, bu dillerin benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymaktadır. Örneğin, Güney Slav dillerinde belirli tanınmış kullanımı ve geçmiş zaman yapılarına odaklanılırken, Rusçanın esnek sözdizimi ve özgün ses sistemleri, Doğu Slav dillerine özgü özellikleri vurgulamaktadır. Bu analiz, aynı zamanda, ortak kelime kökenlerini ve ödünç kelimelerin diller üzerindeki etkilerini de kapsamaktadır.

Tarihsel bağlam, Slav dillerinin ortak geçmişini ve bu geçmişin diller üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir unsurdur. Güney Slav dillerinin Osmanlı döneminde birbirleriyle etkileşimi, Balkanlar'daki dilsel çeşitliliği şekillendiren temel bir faktör olmuştur (Buribaeva, 2013, s. 100). Örneğin, Osmanlı döneminde Türkçeden alınan “ястык” (yastık), “капија” (kapı) ve “комишија” (komşu) gibi kelimeler, günlük dilde hâlâ yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu kelimeler, sadece dilsel bir alışverişi değil, aynı zamanda Balkan halklarının kültürel etkileşimlerini de yansıtmaktadır. Yastık, kapı ve komşu gibi Türkçe kökenli kelimeler, günlük hayatın unsurları olarak yerleşik yaşamın ve sosyal ilişkilerin bir parçası hâline gelmiştir. Bunun yanında, Osmanlı idari yapısının etkisi de dil üzerinde önemli bir iz bırakmıştır. Örneğin, Osmanlı idaresine ait “kadı”, “bey” ve

“paşa” gibi terimler, bu dillere entegre olarak kültürel bağlamda farklı bir etki yaratmıştır. Bu etkileşim, Slav ve Türk halkları arasındaki ilişkilerin, modern edebî dilin yapısında ve halk arasında kullanılan konuşma dilinde izlerini bırakmıştır. Ayrıca, Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği’nin Bulgaristan üzerindeki etkisi, Bulgarcanın evriminde önemli bir rol oynamıştır. Özellikle, Sovyetler Birliği’nin bilimsel ve teknolojik alanlardaki etkisi, Bulgarcaya Rusça kökenli kelimelerin girmesine yol açmıştır. Örneğin, “космонавт” (kozmonot) ve “спутник” (uydu) gibi kelimeler, bu dillere entegre olmuştur. Bunun yanında, Kiril alfabesinin kullanımının teşviki, Bulgarca ve Makedonca arasındaki dilsel ayrışmayı daha da belirgin hâle getirmiş ve Balkanlardaki Makedon sorunu, Makedoncaya da yansımıştır (Sfetas, 2012, s. 241-242). Makedonca, Bulgarcadan ayrı bir dil olarak tanınma sürecinde, dil bilgisel ve kelime bilgisel farklılıklarını vurgulayan bir dil politikası izlemiştir. Bu süreç, iki dil arasındaki dilsel ayrışmayı daha da derinleştirmiştir (Friedman, 2000, s. 174-175). Kelime bilgisi açısından, Makedoncada “девојка” (kız) kelimesi kullanılırken, Bulgarcada aynı anlam için “момиче” kelimesi tercih edilmektedir. Bu kelime farkları, iki dilin tarihsel evrim süreçlerindeki farklılıkları ve kültürel etkileri yansıtmaktadır. Dil bilgisi yapıları bakımından, Makedonca ve Bulgarca arasındaki önemli farklardan biri, geçmiş zaman kipinin kullanımındadır. Makedoncada geçmiş zaman için “напишав” (yazdım) şeklinde kullanılan fiil, Bulgarcada “написах” (yazdım) olarak ifade edilmektedir. Buradaki fark, fiil çekimlerinin farklı kökenlere dayanması ve geçmiş zamanın kullanımındaki yapısal farklardan kaynaklanmaktadır. Makedoncada, geçmiş zaman çekimleri genellikle daha basit ve düzenli bir yapıya sahipken, Bulgarcada geçmiş zaman daha karmaşık bir çekim sistemiyle ifade edilmektedir. Bu farklar, her iki dilin evrimi sırasında farklı dilsel etkilerin ve tarihsel gelişim süreçlerinin izlerini taşımaktadır.

Bu bağlamda, makale, Güney Slav dil grubuna ait diller ile Doğu Slav dil grubunda yer alan Rusça arasındaki dilsel benzerlikler ve farklılıklar üzerine odaklanarak, bu dillerin ortak kökenlerine rağmen nasıl farklılaştığını incelemeyi amaçlamaktadır. Slav dillerinin tarihsel süreçte farklı coğrafi, siyasi ve kültürel etkilerle nasıl şekillendiği, bu dillerin dil bilgisel, ses bilimsel ve kelime bilgisel yapıları üzerinden ele alınmaktadır. Özellikle Osmanlı döneminin Balkanlar’daki dilsel mirası ve Sovyetler Birliği’nin Doğu Avrupa’daki etkisi gibi faktörler, bu dillerin evriminde belirleyici rol oynamıştır. Bu çalışma, Slav dilleri arasındaki ilişkilerin ve evrimin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Dil Bilgisel ve Ses Bilimsel Paralellikler

Güney Slav dil grubuna ait dilleri ve Doğu Slav dil grubunda yer alan Rusçayı karşılaştıran dil bilgisel paralellikler, bu dillerin ortak Slav kökenine dayanmaktadır. Comrie ve Corbett (1993, s. 1-2), tüm Slav dillerinin Proto-Slavca olarak adlandırılan ortak bir kökenden türediğini belirtmektedir. Bu ortak köken, dil bilgisel yapıların benzerliğini açıklamakta önemli bir rol oynamaktadır. Slav dillerinin dil bilimsel özellikleri, bu ortak dilin yapısının çeşitli Slav dillerinde nasıl korunduğunu anlamak için bir temel oluşturmakta ve dilin evrimi hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır. Bu benzerlikler, sadece dil bilimsel bir mirası değil, aynı zamanda Slav halklarının tarihsel ve kültürel etkileşimlerini de yansıtmaktadır. Özellikle, Ortodoks Hristiyanlık ve Osmanlı Devleti gibi büyük kültürel etkiler, yalnızca kelime alışverişini değil, aynı zamanda dil bilgisel yapıları da etkilemiştir.

Bu bağlamda, özellikle fiil çekimleri, zamir kullanımı ve cümle yapıları, Slav dilleri arasında dil bilgisel açıdan birçok ortak noktayı ortaya koymaktadır. Rusça, Sırpça, Makedonca ve Bulgarca gibi dillerde, şahıs, zaman ve sayı kategorilerine göre değişen zengin bir çekim sistemi bulunmaktadır. Ayrıca, bu dillerin fiil sistemlerinde şimdiki zaman ve geniş zaman anlamlarının aynı çekimle ifade edilebilmesi, bu paralelliklerin önemli bir özelliği olarak dikkat çekmektedir. Örneğin, Rusçadaki “он читает” (o okur/okuyor) ve Sırpçadaki “он чита” (o okur/okuyor) gibi ifadeler, fiillerin hem kişinin hem de zamanın bilgisini içerdiğini göstermektedir. Benzer bir şekilde, Makedoncada “тој чита” (o okur/okuyor) ve Bulgarcada “той чете” (o okur/okuyor) cümleleri de, bu dillerin fiil çekim sistemindeki ortak özellikleri ve çoklu zaman kullanımını yansıtmaktadır. Osmanlı dönemi boyunca, Güney Slav dillerinde fiil çekiminde belirli değişikliklerin meydana geldiği gözlemlenmiştir. Özellikle yönetim dili olarak Osmanlı Türkçesi ile temas eden bölgelerde, bazı fiil kalıplarının günlük konuşma diline yerleştiği görülmektedir. Makedoncada, Osmanlı Türkçesi kökenli fiillerin bazıları günümüzde de kullanılmaktadır. Örneğin, Yaşar-Nasteva'nın (2001, s. 111-112) da belirttiği gibi, “бендиса” (beğenmek), “дајандиса” (dayanmak, tahammül etmek), “кабардиса” (kabarmak, böbürlenmek) ve “казандиса” (kazanmak, elde etmek) gibi fiiller, Osmanlı dönemindeki kültürel ve dilsel etkileşimin bir sonucu olarak Makedonca fiil sistemine entegre olmuştur.

Güney Slav dilleri grubu ile Rus dili arasındaki dil bilgisel paralellikler, Slav dillerinin ortak kökenine dayanan tarihsel bağlamda dikkat çekici örnekler sunmaktadır. Bu benzerlikler sadece fiil çekimleriyle sınırlı kalmamakta, isimlerin durum ekleri ve cinsiyet uyumu gibi dil bilgisel kategorilere de yayılmaktadır. İsim çekiminde, her iki dil grubu da benzer şekilde ekler kullanarak anlamı zenginleştirir. Örneğin, Rusçada “стол” (masa) kelimesi yalın hâlde iken, Sırpçada “сто,” Makedoncada “maca” ve Bulgarcada “maca” aynı şekilde kullanılmaktadır. Ancak ilgi hâlinde ele aldığımızda, Rusçada “стола” (masanın), Sırpçada “стола” (masanın), Makedoncada “на масата” (masanın), Bulgarcada ise “на масата” (masanın) ifadeleri, durum eklerinin işlev ve biçim açısından çarpıcı benzerlikler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu yapı, Slav dillerinin isim çekimindeki ortak özelliklerini açıkça yansıtmaktadır. Bu benzerlikler, Slav dillerinin ortak kökenini ve tarihsel süreçte yaşadığı dilsel evrimi gözler önüne sermektedir. Özellikle, bu dil bilgisel yapılar, Slav halklarının tarihsel ve kültürel etkileşimlerinin dil üzerindeki izlerini taşımaktadır.

Ayrıca cinsiyet uyumu da benzer şekilde işlemektedir; örneğin, Rusçada “красивый стол” (güzel masa), Sırpçada “лепи сто” (güzel masa), Makedoncada “убава маса” ve Bulgarcada “красива маса” ifadeleri, isim ve sıfat arasındaki uyumun ortak bir dil bilgisel kural olarak korunduğunu göstermektedir. Bu tür dil bilgisel özellikler, Slav dillerinin hem ortak kökenini hem de tarihsel süreçte yaşadığı kültürel etkileşimleri yansıtmaktadır.

Tablo 1

Rusça, Sırpça, Makedonca ve Bulgarcada Tamamlanmış ve Tamamlanmamış Fiil Kullanımı

Dil	Okumak (Tamamlanmamış)	Okumak (Tamamlanmış)	Yazmak (Tamamlanmamış)	Yazmak (Tamamlanmış)
Rusça	Он читает книгу	Он прочитал книгу	Она пишет письмо	Она написала письмо
Sırpça	Он чита књигу	Он је прочитао књигу	Она пише писмо	Она је написала писмо
Makedonca	Тој чита книга	Тој ја прочита книгата	Таа пишува писмо	Таа го напиша писмото
Bulgarca	Той чете книга	Той прочете книгата	Тя пише писмо	Тя написа писмото

Tablo 1'deki veriler, Güney Slav dil grubu ve Rus dili fiil sistemlerindeki temel benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktadır. Dört dilde de fiiller, eylemin tamamlanmış ya da devam eden bir süreç olup olmadığını ifade eden bir sisteme sahiptir. Tamamlanmış ve tamamlanmamış fiillerin varlığı, Slav dillerinin ortak kökenini yansıtan temel bir özelliktir. Rusçada bu durum fiillere eklenen ön eklerle sağlanırken, Güney Slav dil grubunda fiil çekimi ile ifade edilmektedir. Ayrıca, Makedonca ve Bulgarcada belirli artikeller bulunmakla birlikte, bunlar yalnızca tamamlanmış fiillere özgü olmayıp, tamamlanmamış fiillerle de kullanılabilir.

Sırpça ve Rusçada belirli artikkel bulunmadığından, tamamlanmışlık yalnızca fiilin çekiminde yapılan değişikliklerle ifade edilir. Sırpçada “Он је прочитао књигу” (O, kitabı okudu) ve “Она је написала писмо” (O, mektubu yazdı) cümlelerinde, “је прочитао” ve “је написала” fiilleri tamamlanmışlığı belirtmektedir. Rusçada ise “Он прочитао книгу” (O, kitabı okudu) ve “Она написала писмо” (O, mektubu yazdı) cümlelerinde “прочитао” ve “написала” fiilleri, ön ekleri sayesinde eylemin tamamlandığını açıkça göstermektedir. Bu durum, Slav dillerinde fiil sistemlerinin ortak kökene dayandığını ve farklı yollarla ifade edilse de tamamlanmışlık ve tamamlanmamışlık ayrımının dört dilde de önemli bir kategori olarak korunduğunu göstermektedir.

Tablo 2

Rusça, Sırpça, Makedonca ve Bulgarcada Olumsuzluk Örnekleri

Dil	Özne	Fiil	Nesne	Cümle	Çeviri
Rusça	Он	не читает (okumuyor)	книгу (kitabı)	Он не читает книгу	O kitabı okumuyor
Sırpça	Он	не чита	књигу	Он не чита књигу	O kitabı okumuyor
Makedonca	Тој	не чита	книга	Тој не чита книга	O kitabı okumuyor
Bulgarca	Той	не чете	книга	Той не чете книга	O kitabı okumuyor

Tablo 2'deki olumsuzluk yapısı, dört Slav dili arasında güçlü paralellikler göstermektedir. Olumsuzluk genellikle “не” veya “ни” önekleri ile sağlanmakta ve bu yapı hem fiillerle hem de zamirlerle kullanılabilir. Rusçada “Он не читает

книгу” (O, kitabı okumuyor) cümlesinde “не” öneki fiille birleşerek olumsuzluk yaratırken, aynı yapı Sırpçada “Он не чита књигу,” Makedoncada “Тој не чита книга” ve Bulgarcada “Той не чете книга” ifadelerinde de korunmaktadır.

Benzer bir şekilde, zamirlerle birleştiğinde de bu yapı değişmeden devam eder. Örneğin, Rusça “Никто не знает” (Hiç kimse bilmiyor) ifadesi, Sırpçada “Нико не зна,” Makedoncada “Никој не знае” ve Bulgarcada “Никой не знае” biçiminde paralellik göstermektedir. Bu benzerlikler, Slav dillerinin ortak kökenini yansıtan temel yapısal özelliklerden biridir. Olumsuzluğun fiillerle ve zamirlerle aynı kurallar çerçevesinde ifade edilmesi, bu dillerin dil bilgisel sistemlerinin ortak kökenini ve tarihsel sürekliliğini göstermektedir.

Tablo 3
Slav Dillerinde Sıfat Derecelendirme Örnekleri

Dil	Temel Sıfat (Uzun)	Karşılaştırma (Daha Uzun)	Üstünlük (En Uzun)
Rusça	длинный	длиннее	самый длинный
Sırpça	дуг	дужи	најдужи
Makedonca	долг	подолг	најдолг
Bulgarca	дълъг	по-дълъг	най-дълъг

Tablo 3’te gösterilen sıfatların karşılaştırma ve üstünlük derecelendirilmesi, Slav dillerindeki dil bilgisel benzerliklerin önemli bir örneğidir. Bu dillerde sıfatların temel hâllerine, karşılaştırma ve üstünlük anlamları eklemek için benzer yapılar kullanılmaktadır. Örneğin, Rusçada “красивый” (güzel) sıfatı, karşılaştırma derecesinde “красивее” (daha güzel) ve üstünlük derecesinde “самый красивый” (en güzel) biçiminde çekimlenmektedir. Rusçadaki en yüksek üstünlük derecesini ifade etmek için bazen “наи-” öneki de kullanılabilmektedir, ancak bu kullanım günlük dilde yaygın değildir ve daha çok edebî veya resmî dilde görülmektedir. Örneğin, “наикрасивейший” (güzeller güzeli) veya “наиболее красивый” (daha da güzel) gibi ifadeler, daha çok edebî dilde tercih edilmektedir. Sırpçada aynı sıfat “леп” (güzel), karşılaştırmada “лепши” (daha güzel) ve üstünlükte “најлепши” (en güzel) olarak çekimlenmektedir. Makedonca ve Bulgarcada da benzer bir yapı söz konusudur; Makedoncada “убав” (güzel) sıfatı, karşılaştırma derecesinde “поубав” (daha güzel) ve üstünlük derecesinde “најубав” (en güzel) şeklinde kullanılırken, Bulgarcada “красив” (güzel) sıfatı “по-красив” (daha güzel) ve “най-красив” (en

güzel) biçiminde çekimlenmektedir. Bu dillerde sıfat derecelendirmede kullanılan eklerin benzerliği, dil bilgisel yapılar arasında ortak bir temele işaret etmektedir. Slav dillerinin tarihsel gelişimi göz önüne alındığında, sıfatların derecelendirilmesinde kullanılan eklerin bu dillerin dil bilgisel evriminde paralel bir şekilde işlediği görülmektedir. Her ne kadar her dilin kendine has bazı farklılıkları olsa da, genel yapılar arasındaki benzerlik, Slav dillerinin dil bilgisel olarak ne kadar iç içe geçmiş ve evrimleşmiş olduğunu gösterir. Bu benzerlik, dilsel yapının evrimsel süreçlerine ve bu dillerin tarihsel olarak birbirinden etkilenmiş olmasına dayanmaktadır.

Tablo 4

Slav Dillerinde Sayıların Kullanımı

Dil	Sayı	İsim	Çeviri
Rusça	1	один стол	bir masa
	2	два стола	iki masa
Sırpça	1	један сто	bir masa
	2	два стола	iki masa
Makedonca	1	една маса	bir masa
	2	две маси	iki masa
Bulgarca	1	една маса	bir masa
	2	две маси	iki masa

Tablo 4’te, Slav dillerinde birden yukarı sayılarda, özellikle birden dörde kadar olan sayılarda, isimlerin durum ekleriyle çekilmesi önemli bir ortak özellik göstermektedir. Rusça, Sırpça, Makedonca ve Bulgarca gibi dillerde, sayıların etkisiyle isimler genellikle ismin yalın hâli ve ilgi hâli durumlarına göre çekimlenmektedir. Örneğin, Rusça ve Sırpçada “один стол” (bir masa) ve “два стола” (iki masa) ifadeleri kullanılırken, isimler sayıların etkisiyle -in hâline gelmektedir. Makedonca ve Bulgarcada da benzer şekilde “една маса” (bir masa) ve “две маси” (iki masa) ifadeleri görülmektedir. Bu yapılar, sayıların isimlerle ilişkisini ve her dilde sayıların belirli bir durum ekini alarak isimleri çekimlediğini göstermektedir. Diller arasındaki küçük farklılıklar, özellikle çoğul eklerinin kullanımında, Slav dillerinin kendi dil bilgisel özelliklerinin evrimini yansıtırken, genel yapıdaki benzerlik Slav dillerinin tarihsel ve yapısal yakınlıklarını vurgulamaktadır.

Tablo 5*Şahıs Zamirlerinin Çekimi*

Dil	Nominatif (Ben)	Genitif (Beni)	Datif (Bana)	Nominatif (Sen)	Genitif (Seni)	Datif (Sana)
Rusça	я	меня	мне	ты	тебя	тебе
Sırpça	ja	мене	мени	ти	тебе	теби
Makedonca	јас	мене	мене	ти	тебе	тебе
Bulgarca	аз	мен	ми	ти	теб	ти

Tablo 5, Slav dillerinde şahıs zamirlerinin çekim yapılarını ve benzer dil bilgisel kuralları yansıtsa da, her dilde küçük farklılıklar gözlemlenmektedir. Rusça ve Sırpçada ilgi ve yönelme hâllerindeki çekimler oldukça benzer olup, sadece sesli harf değişiklikleri gibi küçük farklar içermektedir. Makedonca, ilgi ve yönelme hâllerinde “мене” formunu kullanarak diğer dillere göre bir farklılık göstermektedir. Bu özellik, Makedoncanın daha basitleştirilmiş bir çekim yapısına sahip olduğunu düşündürebilmektedir. Bulgarca ise ilgi ve yönelme hâllerinde tamamen farklı form kullanarak, Slav dillerinin evrimsel farklılıklarını daha belirgin şekilde göstermektedir. Örneğin, “мен” ve “ми” kullanımı, Bulgarcadaki özgün yapıyı vurgulamaktadır. Bu tür benzerlikler ve farklılıklar, Slav dillerindeki zamir kullanımının ortak ve özgün yanlarını anlamamıza olanak sağlamaktadır.

10

Tablo 6*Slav Dillerinde “Ben film izliyorum” Örneği ve SVO Düzeni*

Dil	SVO Düzeni (“Ben film izliyorum”)	Vurgulu Düzen (Nesne Vurgusu: “Filmi ben izliyorum”)
Rusça	Я смотрю фильм	Фильм я смотрю
Sırpça	Ја гледам филм	Филм ја гледам
Makedonca	Јас гледам филм	Филм јас гледам
Bulgarca	Аз гледам филм	Филм аз гледам

Tablo 6’da görüldüğü gibi, Slav dillerinde cümle yapısı genellikle özne-fiil-nesne (SVO) düzenine dayanmaktadır (Haider ve Szucsich, 2021, s. 1-2). Bu yapı, dört dilde de aynı temel formda karşımıza çıkmaktadır: “Ben film izliyorum” cümlesi, Rusça, Sırpça, Makedonca ve Bulgarcada özne, fiil ve nesne sırasıyla şu şekilde ifade edilmektedir: “Я смотрю фильм,” “Ја гледам филм,” “Јас гледам филм” ve “Аз гледам филм”. Bu düzen, Slav dillerinin temel cümle yapılarını

birbirine yakın bir biçimde kullandığını gösterirken, aynı zamanda dil bilgisel yapının bu dillerde nasıl evrildiğini de yansıtmaktadır. Ancak, Slav dillerinde kelime sırası esnek bir yapıya sahiptir ve genellikle cümlelerin anlamına veya vurgu yapılan ögeye göre değişebilmektedir.

Bu esneklik, cümledeki vurguya bağlı olarak önemli bir farklılık yaratmaktadır. Nesnenin başa alınması, nesneye dikkat çekmek için kullanılan yaygın bir tekniktir. Örneğin, Rusçada “Фильм я смотрю”, Sırpçada “Филм ја гледам”, Makedoncada “Филм јас гледам” ve Bulgarcada “Филм аз гледам” ifadeleriyle aynı cümle, nesneye vurgu yapmak amacıyla oluşturulabilmektedir. Bu tür sözdizimsel değişiklikler, cümlelerin anlamını ve ifadesini etkileyebilmektedir. Slav dillerindeki esneklik, sadece dil bilgisel kuralları değil, aynı zamanda bu dillerin pragmatik çeşitliliğini ve konuşma bağlamındaki inceliklerini de yansıtmaktadır.

Tablo 7

Damaksillaşma Örnekleri ve Sert-Yumuşak Ünsüzler

Dil	Sert Kelime (Yumuşak)	Yumuşak Kelime (Söz)
Rusça	мягкий	слово
Sırpça	мек	реч
Makedonca	мек	збор
Bulgarca	мек	дума

11

Tablo 8

Sert ve Yumuşak Ünsüzler

Dil	Sert Ünsüz	Yumuşak Ünsüz
Rusça	[д] (d)	[д'] (d')
Sırpça	[т] (t)	[т'] (t')
Makedonca	[к] (k)	[к'] (k')
Bulgarca	[г] (g)	[г'] (g')

Tablo 9

Vurgu yerinin değişkenliği

Dil	Kelime (Süt)	Vurgu Yeri
Rusça	молоко́	Son hece
Sırpça	мле́ко	İlk hece
Makedonca	мле́ко	Son hece
Bulgarca	мля́ко	İlk hece

Tablo 7, 8 ve 9’da yer alan veriler, Slav dillerinin ses bilimsel yapılarına dair önemli paralellikleri ve farklılıkları gözler önüne sermektedir. Damaksıllaşma, sert ve yumuşak ünsüzler, vurgu yerinin değişkenliği gibi özellikler, bu dillerin ortak kökenlerinden kaynaklanan ses bilimsel benzerlikleri gösterse de, her dilin tarihsel ve sosyo-kültürel etkiler doğrultusunda kendine özgü özellikler geliştirdiğini de ortaya koymaktadır. Damaksıllaşma ve sert-yumuşak ünsüz ayrımı, tüm Slav dillerinde mevcut olup bu dillerdeki ses sisteminin önemli bir özelliği hâline gelmiştir. Rusça, Sırpça, Makedonca ve Bulgarcadaki sert ve yumuşak ünsüz farkları, dilin fonetik yapısındaki benzerlikleri açıkça gösterirken, bu seslerin zaman içinde farklı kültürel etkileşimler ve coğrafi izolasyonlar doğrultusunda nasıl farklılaştığını anlamamıza olanak tanımaktadır. Örneğin, Rusçadaki “мягкий” (yumuşak) ve Sırpçadaki “mek” (yumuşak) gibi örnekler, diller arasındaki etkileşimi ve her bir dilin kendi ses bilimsel evrimini yansıtmaktadır. Vurgu yerindeki değişkenlik de, Slav dillerinin ses bilimsel zenginliğini ve her bir dilin kendine has vurgulama stratejilerini açıkça ortaya koymaktadır.

Slav dillerinin evrimi, dil bilgisel yapılarındaki paralellikleri de beraberinde getirmiştir. Özellikle fiil çekimleri, zamir kullanımı ve cümle yapılarındaki benzerlikler, bu dillerin tarihsel gelişimleriyle bağlantılıdır. Fiil çekimlerinde zaman kullanımı, tamamlanmışlık ve tamamlanmamışlık kategorilerinin benzerliği, bu dillerin dil bilgisel temellerinin ortak bir geçmişe dayandığını göstermektedir. Her dört dilde de fiillerin zaman, kişi, sayı ve kip gibi özellikleri, dilin anlatım gücünü arttıran ve anlamı netleştiren araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Rusça ve Güney Slav dillerindeki fiil çekimleri, bu dil ailelerinin tarihsel olarak aynı kökenlere sahip olduğunu gözler önüne sermektedir. Örneğin, her dört dilde de eylemlerin tamamlanmış ve tamamlanmamış olmak üzere iki ayrı kategoride çekimlenmesi, dildeki yapısal paralelliği açıkça yansıtmaktadır.

Güney Slav dil grubu ve Rus dili arasındaki dil bilgisel ve ses bilimsel benzerlikler, her iki dil grubunun ortak Slav kökenine ve tarihsel etkileşimlerine dayanmaktadır. Özellikle, Rusçanın gelişiminde Eski Slavca (ve sonrasında Kilise Slavcası) dilinin oynadığı merkezî rol, bu diller arasındaki dilsel paralelliklerin temelini oluşturmaktadır (Manuçaryan, 2021, s. 15-23). Bu durum, yalnızca edebî ve dinî metinlerde değil, günlük dilde kullanılan birçok kelimede de kendini göstermektedir. Örneğin, “хлеб” (ekmek), “мост” (köprü) ve “пыка” (el/kol) gibi

kelimeler, hem Rusçada hem de Güney Slav dillerinde ortak bir kökene sahiptir ve benzer anlamlarla kullanılmaktadır. Bu tür benzerlikler, dillerin akrabalığını açıkça ortaya koymakla birlikte, dil öğrenenler için hem bir avantaj hem de yanıltıcı bir durum yaratabilmektedir. Özellikle, aynı kökten gelen kelimelerin farklı anlamlar kazanmış olması, öğrenme sürecinde yanlış anlamalara yol açabilmektedir. Örneğin, Rusçadaki “собака” (köpek) kelimesi, genellikle köpeği genel bir şekilde tanımlarken, Sırpçadaki “пас” (köpek) kelimesi daha çok nötr bir kullanımda tercih edilmektedir. Günlük dilde ise “куче” (köpek) ya da “кученце” (küçük köpek) gibi kelimeler daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte, Slav dillerinde de küçültme ve sevgi ifade eden formlar bulunmaktadır. Rusçadaki “собачка” (küçük köpek) formu, Sırpçadaki “псић” (küçük köpek) veya “кученце” (sevimli köpek yavrusu) ile karşılaştırılabilmektedir. Bu tür dilsel farklar, öğrencilerin yanlış anlamalara düşmesine neden olabilmektedir, çünkü her iki kelime de aynı nesneyi ifade etse de duygusal ve bağlamsal yükleri farklılık gösterebilmektedir.

Slav dillerinde fiil sistemlerinin temelini oluşturan “tamamlanmışlık” ve “tamamlanmamışlık” kavramları, dil bilimsel açıdan dillerin yapısal özelliklerini belirlerken, kültürel bağlamda da bu dillerin söylemsel özelliklerini anlamada kritik bir rol oynamaktadır. Bu kavramların tanımlanması, uzun yıllardır dil bilimciler için bir zorluk teşkil etmiştir; çünkü bu kategorilerin doğasına dair yapılan tanımlar sıklıkla sezgisel ve metaforik olmuştur. Klein (1995, s. 669-671), tamamlanmışlık ve tamamlanmamışlık tanımlarını üç ana gruba ayırarak bu kavramlara açıklık getirmeye çalışmıştır: Tamamlanmışlık, eylemi bir bütün olarak ele alırken tamamlanmamışlık bu özelliği taşımamaktadır; tamamlanmışlık eylemi tamamlanmış olarak ifade ederken tamamlanmamışlık, tamamlanmamış bir eylemi işaret etmektedir; ve tamamlanmışlık, bir iç sınır ima ederken tamamlanmamışlık böyle bir sınır içermemektedir. Geleneksel olarak en yaygın kabul gören tanım, tamamlanmışlığı olayın dışarıdan gözlemlenen ve bölünemez bir bütün olarak sunulması olarak tanımlarken, tamamlanmamışlık olayın iç zamansal yapısını görünür kılmakta ve eylemin parçalara ayrılabilir bir yapı sergilediğini vurgulamaktadır (Comrie, 1976, s. 3-4; Filip, 1999, s. 276-277). Rus dil bilimci Vinogradov (1986, s. 409) ise bu kavrama ilişkin farklı bir yaklaşım sergileyerek, tamamlanmışlık kategorisini bir iç sınır olarak tanımlarken, tamamlanmamışlığı süreklilik anlamında değerlendirmiştir. Vinogradov’a göre, tamamlanmışlık

kavramının temel özelliği, eylemin sınırlarının belirlenmesi ve amacın gerçekleştirildiğini ifade etmesidir.

Ses bilimsel açıdan değerlendirildiğinde, Rusça ve Güney Slav dilleri arasında belirli benzerlikler gözlemlenmektedir. Her iki dil grubunda da sert ve yumuşak ünsüzlerin bulunması, dillerin ortak tarihine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bununla birlikte, Rusçanın serbest ve hareketli vurgu sistemine karşın, Güney Slav dillerinde tonlamalı vurgu sistemi mevcuttur. Rusçadaki “замок” kelimesi, vurgunun konumuna göre farklı anlamlar kazanabilmektedir. Vurgunun “a” harfinde olduğu durumda “kale”, “o” harfinde olduğu durumda ise “kilit” anlamına gelmektedir. Bu durum, vurgunun kelimenin anlamını değiştirdiği bir örnek sunmaktadır. Benzer bir durum Bulgarca da görülmektedir; örneğin, “папа” kelimesinde vurgunun yeri, kelimenin anlamını tamamen değiştirmektedir: “па̀па” (buhar) ve “па̀па̀” (para) şeklinde farklı anlamlara gelmektedir. Bu tür örnekler, hem Güney Slav dil grubu hem de Rus dilinin ses bilimsel özelliklerini öğrenen bireyler için ilgi çekici bir çalışma alanı oluşturmaktadır.

Dil bilgisel yapılar açısından, Rusça ile Güney Slav dilleri arasındaki paralellikler, dillerin ortak kökenden kaynaklanan benzerliklerini açıkça yansıtmaktadır. Rusçada isimler altı farklı hâl kategorisine göre çekimlenirken, Bulgarca ve Makedonca gibi Güney Slav dillerinde bu çekim sistemi büyük ölçüde kaybolmuş ve yerine sözcüğün sonuna gelen tanım edatları kullanılmıştır. Örneğin, Bulgarca “къщата” (ev) kelimesi, belirli bir anlam taşıyan sözcüğün sonuna gelen tanım edatıyla (“-та”) kullanılırken, benzer bir durum Makedoncada da görülmektedir; burada “куќата” (ev) kelimesi, aynı şekilde “-та” tanım edatıyla belirli bir anlam kazanmaktadır. Bununla birlikte, her iki dil grubunda da fiil çekimlerinde ortak Slav unsurları görülmektedir. Bu tür benzerlikler, dil öğrenen bireylerin her iki dilde de ortak yönlerden faydalanmasını sağlarken, aynı zamanda dillerin kendine özgü yapılarının keşfedilmesine olanak tanımaktadır. Örneğin, Rusçada fiillerin zaman (geçmiş, şimdiki, gelecek) ve görünüş (tamamlanmış, tamamlanmamış) boyutları, dil öğrenenler için bu tür fiil çekim sistemlerinin öğrenilmesini kolaylaştırırken, her iki dil grubunda da fiil köklerinin ortak yapılarla türemesi dil öğrenicilerine benzer avantajlar sunmaktadır. Örneğin, Rusçadaki “читать” (okumak) fiili ile Sırpçadaki “читати” fiili arasındaki benzerlik, her iki dilde de fiil köklerinin benzer bir yapı kullanarak türemesini göstermektedir.

Bununla birlikte, ön eklerde de paralellikler yaşanmaktadır; örneğin, *нпу-* ön eki, Rusça, Sırpça, Bulgarca ve Makedonca dillerinde benzer anlamlar taşımaktadır. Bu ön ek, hareketin bir yere doğru yönelmesini ifade ederek, fiilin anlamını değiştirmektedir. Rusçada “приближаться” (yaklaşmak), Sırpçada “приближавати се,” Bulgarcada “приближавам се,” ve Makedoncada “приближувам се” fiilleri benzer şekilde kullanılmaktadır ve her dilde hareketin bir hedefe doğru yöneldiğini belirtmektedir. Bu paralellik, *нпу-* ön ekinin bu dört dilde de fiillere benzer anlamlar ekleyerek, dil bilgisel yapıları birleştiren önemli bir özellik göstermektedir. Ayrıca, bu tür paralellikler, dil öğrencilerinin dildeki benzerlikleri daha kolay kavrayarak öğrenmelerini sağlamaktadır, çünkü dilin yapısı ve kelime türetme kuralları belirli bir düzene göre şekillenmiştir.

Son olarak, sözcüksel açıdan paralellikler, Güney Slav dil grubu ve Rus dili arasındaki ortak Slav kökeninin güçlü bir göstergesidir. Ancak, her dilin tarihsel ve kültürel etkilerle zenginleşen kelime dağarcığı, bu benzerlikleri karmaşıktırabilmektedir. Örneğin, Bulgarca ve Makedonca, Osmanlı dönemi etkisiyle yoğun bir şekilde Türkçe alıntılar içerirken, Rusçada bu tür alıntılar daha sınırlıdır. Bulgarcadaki “чешма” (çeşme), “чорба” (çorba) ve “шише” (şişe) gibi kelimeler, Türkçe konuşan bireylere tanıdık gelebilmektedir, ancak bu tür kelimeler Rusçada karşılık bulmamaktadır. Bu tür örnekler, ortak Slav kökeninden türeyen kelimelere rağmen, dillerin tarihsel süreçte nasıl farklı yönlerde evrildiğini göstermektedir. Buna ek olarak, Rusça ve Güney Slav dillerinin kelime dağarcığındaki farklılıklar, bu dillerin sosyal ve kültürel bağlamlardaki çeşitliliği de yansıtmaktadır. Bu şekilde, Rusça ve Güney Slav dilleri arasındaki dil bilgisel, ses bilimsel ve kelime bilgisel paralellikler, yalnızca dilsel akrabalığı değil, aynı zamanda bu dillerin tarihsel ve kültürel bağlamlardaki evrimini de anlamaya yönelik zengin bir kaynak sunmaktadır. Bu benzerlikler, dil öğrenenlere pratik avantajlar sağlarken, aynı zamanda her bir dilin benzersiz özelliklerini de keşfetmek için bir fırsat yaratmaktadır.

Dilsel Farklılıklar ve Sosyo-Kültürel Etkiler

Rusça ve Güney Slav dilleri arasında dil bilgisel, ses bilimsel ve kelime bilgisel farklılıklar, dillerin evrimini şekillendiren coğrafi, tarihsel ve sosyo-kültürel etkilerin birer yansımasıdır. Rusça, Slav dillerinin doğu kolunda yer alırken, Sırpça, Bulgarca ve Makedonca Güney Slav dillerini temsil etmektedir. Bu ayrım, yalnızca

dilin sözdizimi ve kelime yapısında değil, aynı zamanda fonetik özelliklerinde de kendini göstermektedir. Rusça, ismin hâlleri açısından oldukça zengin bir sistem sunmaktadır. Rusçada ismin yedi hâli korunmuş olup, bu durum kelime çekimlerinde karmaşık yapılar sergilemektedir. Sırpçada da Rusça gibi hâl sistemi korunmuştur ve yedi temel hâl kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, Güney Slav dil grubunun bazılarında, özellikle Sırpça, Hırvatça ve Boşnakçada, seslenme hâli özel bir yere sahiptir. Seslenme hâli, bir kişiye doğrudan hitap etmek için kullanılan bir hâl olup, bu hâlin günümüzde Rusçada kullanımının yok denecek kadar az olmasına rağmen, Sırpça ve diğer bazı Güney Slav dillerinde aktif bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, bir kişiye *Saša* (yalın hâl) ismiyle hitap edildiğinde, Sırpçada bu isim seslenme hâlinde *Sašo!* şeklini almaktadır. Buna karşın, Bulgarca ve Makedoncada hâl sistemi tarihsel süreçte kaybolmuş, bunun yerine edatlar kullanılarak analitik bir dil bilgisi yapısı benimsenmiştir. Bu durum, özellikle Balkan dillerinin diğer dillerden etkilenme sürecini ve tarihsel bağlamda sadeleşme eğilimlerini ortaya koymaktadır.

Tablo 10*Rusça ve Güney Slav Dillerinde Hâl Sistemleri ve Örnekler*

Dil	Hâl	Örnek Kelime ve Kullanım	Türkçe Anlamı
Rusça	İsim- İlgi hâli	Дом → Дома	Ev → Evin
	İsim- Yönelme hâli	Дом → Дома	Ev → Eve
	İsim- Belirtme hâli	Дом → Дом	Ev → Evi
	İsim- Edatlı hâl	Дом → Доме	Ev → Evde
Sırpça	İsim- İlgi hâli	Кућа → Куће	Ev → Evin
	İsim- Yönelme hâli	Кућа → Кући	Ev → Eve
	İsim- Belirtme hâli	Кућа → Кућу	Ev → Evi
	İsim- Edatlı hâl	Кућа → Кући	Ev → Evde
Bulgarca	İsim	Къща → До къщата	Ev → Eve (Yanında)
Makedonca	İsim	Куќа → До куќата	Ev → Eve (Yanında)

Fonetik açıdan, Rusça ile Güney Slav dilleri arasındaki en belirgin farklardan biri, vurgulama sistemidir. Rusçada vurgu serbest ve hareketlidir; bu, kelimenin anlamını değiştirebilme potansiyeline sahiptir. Örneğin, “*мука*” kelimesindeki vurgu, kelimenin anlamını belirleyerek “*мука*” (un) veya “*мýка*” (ızdırıp, acı) şeklinde farklı anlamlar taşımasına neden olmaktadır. Buna karşın, Sırpça, Bulgarca ve Makedonca gibi Güney Slav dillerinde vurgu daha sabit bir yapıya sahiptir.

Sırpçada tonlamalı bir vurgu sistemi mevcutken, Bulgarca ve Makedonca ise tonlama içermeyen sabit vurgu sistemine sahip dillerdir. Sırpçada, “дуга” kelimesi, “gökkuşağı” veya “uzun” anlamlarını taşıyabilmekte ve ton farkı anlam değişikliğine yol açabilmektedir. Ancak, bu vurgu farkı, diğer Güney Slav dillerinde daha az belirgin olup anlam değişikliği yaratmamaktadır. Bulgarca ve Makedoncada ise sabit vurgu yapısı, anlamı değiştirmemekte ve tonlama farkı anlam kaymasına yol açmamaktadır. Örneğin, Bulgarcada “пека” (nehir) kelimesindeki vurgu sabit kalmakta, tonlama farkı anlam değişikliğine neden olmamaktadır. Bu fonetik farklılıklar, Güney Slav dillerinin tarihsel ve bölgesel gelişim süreçlerini yansıtarak, dillerin nasıl farklı evrimlere uğradığını açık bir şekilde gözler önüne sermektedir.

Sırpçadaki Osmanlı sosyo-kültürel etkilerini vurgularken, Türkçeden alınan kelimeler üzerinden fiil, isim ve sonek örnekleriyle bu etkileri daha iyi anlamak mümkündür. Osmanlı döneminde, Sırp halkı ile Osmanlı Devleti arasındaki uzun süreli dilsel ve kültürel temaslar, Sırpçanın zenginleşmesine ve Türkçeden birçok kelime almasına yol açmıştır. Bu etkileşim, sadece kelimelerin alımıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda dilin yapısını da etkilemiştir. Sırpçadaki bazı fiiller, isimler ve ekler, Osmanlı’dan alınan terimler aracılığıyla Türkçeden türetilmiştir. Örneğin, Türkçedeki “uydurmak” fiilinin Sırpçadaki karşılığı “подесити” olup, bu fiil, “uydur-” köküne “-исати” ekinin eklenmesiyle türetilmiştir ve “ујдурисати” (uydurisati) gibi türevler oluşturulmuştur. Benzer şekilde, Türkçedeki “saray” kelimesi Sırpçada da “сапај” olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, Türkçedeki “boyamak” fiilinden türetilen “бојадисати” gibi türevler de Sırpçaya geçmiştir. Bu tür fiil ve isim türevleri, Osmanlı Devleti’nin kültürel etkisini dilde gösteren örneklerdir.

Sırpçadaki Türkçe kökenli kelimeler, uzun süreli dilsel temasa dayalı olarak gelişmiş ve bu etkileşimler, dilin hem yapısal hem de kültürel yönlerini derinden etkilemiştir. Osmanlı Devleti döneminde, Türk dilinin prestiji ve gücü, Sırpçayı etkilemiş ve birçok kelime bu dönemde Sırpçaya geçmiştir. Örneğin, “армаган” kelimesi, Türkçedeki “armağan” kelimesinden türetilmiştir ve bu kelime, Sırpçada eski bir kullanım olarak “hediye” anlamında kullanılmaktadır. Benzer şekilde, “капија” kelimesi, Türkçedeki “kapı” kelimesinden türemiştir ve özellikle eski yapılar için yan giriş veya kapı anlamında kullanılmaktadır. Ayrıca, Türkçedeki “arpacık” kelimesi Sırpçaya “арпаџик” olarak geçmiş ve küçük soğan türünü ifade

etmektedir. Türkçede “arslan” kelimesi de, Sırpçada “арслан” şeklinde kullanılırken, Sırpçada eski bir deyim olarak “sert, öfkeli kişi” anlamına gelmektedir. Bu tür kelimeler, Osmanlı Devleti’nin kültürel etkisinin Sırpçadaki günlük yaşamda nasıl derin izler bıraktığını gösteren örneklerdir. Bununla birlikte, Sırpçadaki son ekler de Osmanlı kültürel etkisini yansıtan bir yapıya sahiptir. Türkçedeki -lık, -cı, -dar gibi birçok son ek, Sırpçaya geçmiş ve bu son ekler, yeni kelimeler türetmek için verimli bir şekilde kullanılmıştır. Türkçenin eklemeli yapısı, kelime türetme sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Örneğin, Türkçedeki “-lık” son eki, Sırpçaya “ајлук” (aylık) ve “аралук” (aralık) gibi kelimeler olarak geçmiştir. Ayrıca “-џија” son eki, “авџија” (avcı) ve “кујунџија” (kuyumcu) gibi meslek isimleri oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra, “барјактар” (bayraktar), “силахдар” (silahdar) ve “тефтердар” (defterdar) gibi kelimeler de bu etkileşimin örneklerindendir. Bu son ekler, yalnızca günlük dilde değil, aynı zamanda kültürel bağlamda da kalıcı etkiler bırakmıştır (Vinçič, 2014, s. 184-185; 140; 113-115; Klayn, 2003, s. 130-140).

Bulgarca, Osmanlı egemenliği süresince Türkçeden önemli miktarda kelime ödünç almış ve bu kelimeler, Bulgarcanın söz yapısına eklenerek yeni kelimelerin türetilmesine katkıda bulunmuştur. Örneğin, Türkçeden alınan “ерген” (ergen) kelimesi, “ергенство” (ergenlik), ергенче (genç bekâr/ergen) gibi türevlerin temelini oluşturmuştur. Benzer şekilde, Türkçeden geçen “талаш” (talaş) kelimesi, “талашит” (talaş bazlı malzeme) kelimesinin türemesine yol açmıştır. Bu süreç, sadece bireysel kelime alımlarıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda Türkçe eklerin Bulgarcada üretken hâle gelmesine neden olmuştur. Özellikle “-џија” (-ci) eki, meslek ve uğraş belirten kelimelerde yaygın olarak kullanılmış, “боза” (boza) kelimesinden “бозадџија” (bozacı) türetilmesi gibi örneklerle Bulgarcanın söz varlığına yerleşmiştir. Bu tür söz yapım ekleri, Osmanlı dönemi boyunca dilsel etkileşimin yalnızca kelime alımıyla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda Bulgarcada yeni sözcük türetme süreçlerini şekillendirdiğini göstermektedir (Selimski, 2012, s. 320; Khayrullina-Valieva, 2020, s. 208-209).

Bu dilsel etkileşimin sosyo-kültürel etkileri de dikkate değerdir. Osmanlı yönetimi süresince, idari, ekonomik ve günlük yaşamda Türkçenin yaygın kullanımı, Bulgarcaya giren kelimelerin halk arasında benimsenmesini sağlamıştır. Özellikle ticaret, mutfak kültürü ve toplumsal unvanlarla ilgili kelimeler, Bulgar toplumunun

dil belleğinde kalıcı izler bırakmıştır. Ancak, Stamenov'un (2011, s. 28-34; 250-252) da belirttiği gibi, 19. yüzyılın sonlarından itibaren Bulgar ulusal kimliğinin inşası sürecinde, Türk kökenli kelimelerin dilden arındırılması yönünde bilinçli politikalar izlenmiştir. 1980'lerde ise bu eğilim, siyasi nedenlerle daha katı bir hâle gelmiş, bazı Türk kökenli kelimelerin yerine Slav kökenli karşılıklar önerilmiştir. Buna rağmen, birçok Türkçe kelime halk dilinde günümüzde de yaşamaya devam etmekte ve kültürel mirasın bir parçası olarak Bulgarca içinde varlığını korumaktadır. Örneğin, “капан” (kapan), “кюфте” (köfte), “бакшиш” (bahşiş), “чешма” (çeşme) gibi kelimeler günlük kullanımda yerini korumakta, bazıları ise daha çok bölgesel ağızlarda ya da geleneksel bağlamlarda kullanılmaktadır. Bu durum, diller arası etkileşimin sadece tarihsel bir olgu olmadığını, aynı zamanda kültürel kimliğin evrimiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Makedonca, Osmanlı dönemindeki uzun süreli etkileşimler sonucunda Türkçeden önemli miktarda kelime ödünç almıştır. Yaşar-Nasteva'nın (2001, s. 54-65), altını çizdiği gibi, bu ödünçlemeler özellikle tıp, şehir hayatı ve mobilya gibi gündelik yaşamın farklı alanlarında kendini göstermektedir. Örneğin, tıp ve ilaç terminolojisinde yer alan bazı kelimeler doğrudan Osmanlı Türkçesinden alınmıştır. Makedonca “екым” (hekim) kelimesi Osmanlı Türkçesindeki “hekim” kelimesinden türemiştir. Benzer şekilde, “ап” veya “апче” (hap, ilaç) kelimesi Arapça kökenli Osmanlı Türkçesinden geçmiştir. Ayrıca, “мелем/мехлем” (merhem) kelimesi de Osmanlı Türkçesindeki “merhem” kelimesinden türemiştir. Tıp ve sağlık alanında bu tür ödünçlemeler, Osmanlı döneminde sağlık sisteminin ve eczacılığın büyük oranda Osmanlı kurumları tarafından düzenlenmiş olmasıyla ilgilidir. Osmanlı hekimlerinin ve eczacılarının Balkanlar'daki faaliyetleri, yerel dillerde kalıcı izler bırakmıştır. Makedoncada “едзација” kelimesi de doğrudan Osmanlı Türkçesindeki “eczacı” kelimesinden gelmekte olup, Osmanlı'nın kurduğu sağlık altyapısının etkisini göstermektedir. Bu kelimeler, Osmanlı döneminde medreseler ve sağlık kurumları aracılığıyla aktarılmış ve halk arasında yaygınlaşarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Osmanlı etkisi yalnızca tıbbi terimlerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda şehircilik ve kent yaşamı üzerinde de derin izler bırakmıştır. Osmanlı şehir yapısının Balkanlar'da güçlü bir miras bırakması, Makedoncada da bu alandaki Türk kökenli kelimelerin yoğunluğunu artırmıştır. Kent dokusunun değişmesiyle birlikte Osmanlı

dönemine ait kelimeler de günlük dile yerleşmiştir. Örneğin, şehir anlamında kullanılan “касаба” (kasaba) kelimesi doğrudan Osmanlı Türkçesinden alınmıştır ve küçük şehirler için kullanılan yaygın bir terimdir. Ayrıca, Makedonca “варош” (varoş) kelimesi, Osmanlı şehir yapısında mahalleleri ve dış yerleşim bölgelerini tanımlamak için kullanılmıştır. Kent yapısına dair ödünçlenen kelimeler, Osmanlı’nın Balkan şehirlerinde geliştirdiği çarşılar, hanlar, hamamlar ve diğer kamusal yapılarla doğrudan bağlantılıdır. Osmanlı şehircilik anlayışının Makedonya’daki kent planlamasında kalıcı etkileri olmuş, bu durum kelime haznesine de yansımıştır. Günümüzde bile Makedoncada kullanılan birçok terim, Osmanlı dönemi şehir yaşamının ve bu dönemde gelişen kültürel alışkanlıkların bir yansıması olarak varlığını sürdürmektedir.

Rusça, Güney Slav dillerine kıyasla Türkçe alıntılara daha az sahiptir; Osmanlı Devleti’yle Doğu Slavlarının doğrudan uzun süreli bir siyasi veya kültürel temasın bulunmaması, bu sınırlı etkide belirleyici olmuştur. Bununla birlikte, Osmanlı dönemindeki ticaret, diplomasi ve günlük yaşam pratikleri aracılığıyla bazı Türk kökenli kelimeler Rusçaya girmiştir. Örneğin, Rusçadaki “сарай” (saray), “сундук” (sandık, kasa), “кафтан” (kaftan) ve “кабак” (kabak) gibi kelimeler Osmanlı Türkçesinden ödünçlenmiştir. Ayrıca, “диван” (divan) kelimesi başlangıçta “resmî kayıt defteri” anlamına gelirken zamanla “büro, devlet dairesi” ve nihayetinde “yumuşak oturma mobilyası” anlamına dönüşmüştür. Benzer şekilde, “каюк” (kayık) kelimesi Osmanlı Türkçesindeki “kayık” kelimesinden türemiş olup küçük nehir teknelerini ifade etmektedir. Bu kelimeler, Osmanlı kültürel etkisinin Rusça üzerindeki izlerini yansıtmaktadır. Bununla beraber, Rusçanın kelime dağarcığı, Moğol İmparatorluğu’nun etkisiyle de şekillenmiştir. Örneğin, “караул” (nöbetçi, muhafız), “орда” (kabile), “улус” (ulus), богатырь (kahraman, yiğit), “захолустье” (uzak bölge) gibi kelimeler, Moğol dönemi etkisinin örnekleridir. Bu tür alıntılar, Rusçanın Moğol dönemi etkilerini ve bu dönemdeki kültürel etkileşimleri yansıtmaktadır.

Son olarak, bu diller arasındaki ayrışmayı sağlayan en önemli etmenlerden biri, dinî ve kültürel bağlamda yaşanan farklılıklardır. Ortodoks Hristiyanlık, Güney Slav dillerinde Yunanca kökenli birçok terimin benimsenmesine yol açmıştır. Örneğin, Bulgarca ve Makedoncada “икона” (ikon), “епископ” (episkopos) ve “литургия” (litürji) gibi kavramlar yaygın olarak kullanılmaktadır. Rusça, Ortodoks

Hristiyanlık etkisi altında benzer dinî terminolojiye sahip olmakla birlikte, bu kelimeler genellikle yerel varyasyonlarla birlikte kullanılmaktadır. Örneğin, Rusçada “крещение” (vaftiz) kelimesi, Ortodoks Hristiyanlık ritüeline dayanmakta olup, bazen “вода” (su) kelimesiyle birlikte kullanılabilir. Bunun yanı sıra, Rusçada “церковь” (kilise) ve “храм” (tapınak) kelimeleri arasındaki fark dikkat çekicidir. “церковь” daha çok bir Hristiyan ibadet yeri olarak kullanılırken, “храм” terimi hem Ortodoks kiliselerini hem de daha geniş anlamda kutsal yapıları tanımlamak için tercih edilir.

Diğer yandan, Sırpçada hem Katolik hem de Ortodoks kiliselerinin etkileşimi sonucunda, hem Latin hem de Yunanca kökenli terimlere yer verildiği gözlemlenmektedir. Örneğin, Sırpçada “крестити” (vaftiz etmek) kelimesi, hem Latin hem de Yunanca kökenli bir terim olarak dikkat çekmektedir. Latin kökenli “christianus” (Hristiyan) kelimesinden türetilmiş olmasının yanı sıra, Yunanca “κρίσμα” (kutsal yağ) kelimesinin etkisini de taşımaktadır. Bu kelime, Sırp Ortodoks ve Katolik ritüellerinde “vaftiz” anlamına gelirken, her iki mezhebin terminolojisinde de kullanılabilir. Bununla birlikte, Sırpçada “икона” gibi Yunanca kökenli terimler, Ortodoks dinî pratiği ile özdeşleşmişken, “епископ” gibi terimler hem Ortodoks hem de Katolik terminolojisine ait olan terimler olarak günlük dilde kullanılmaktadır. Bu tür örnekler, Sırp dilindeki dinî terminolojinin, hem Katolik hem de Ortodoks inançlarının etkisi altında şekillendiğini ve bu etkileşimin dildeki kelimelere nasıl yansıdığını göstermektedir.

Bu bağlamda, Rusça ile Güney Slav dilleri arasındaki farklılıklar yalnızca dil bilimsel ve ses bilimsel unsurlarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda tarihsel süreçteki toplumsal etkileşimleri anlamamıza da katkı sağlamaktadır. Güney Slav dillerinde yer alan Türkçe kökenli kelimeler, bu dillerin tarihsel olarak farklı kültürel etkilere maruz kaldığının somut bir göstergesi olarak öne çıkarken, Rusçanın tarihsel ve coğrafi bağlamda farklı bir evrim geçirdiği görülmektedir. Bu farklılıklar, Slav dillerinin zengin ve çeşitli yapısını bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Sonuç

Bu çalışma, Rusça ile Güney Slav dilleri arasındaki ses bilimsel, dil bilimsel ve leksik paralellikleri inceleyerek, bu dillerin ortak kökenlerine dayanan benzerlikleri ve aralarındaki farklılıkları ortaya koymuştur. Slav dilleri arasındaki bu paralellikler, dilin evrimsel süreçleri, coğrafi konumları ve tarihsel gelişimleriyle

şekillenmiştir. Özellikle ses bilimsel alanda, sert ve yumuşak ünsüzlerin damaksıllaşması gibi ortak özellikler, bu dillerin birbiriyle ne kadar yakın bir geçmişe sahip olduğunu gösterirken, vurgu yerindeki farklılıklar ve kelime anlamı değişimleri, her dilin özgün ses bilimsel yapısını gözler önüne sermektedir. Rusça ve Güney Slav dillerindeki bu ses bilimsel benzerliklerin yanı sıra, vurgu sistemindeki belirgin farklılıklar, bu dillerin farklı coğrafi ve kültürel etkilerle nasıl çeşitlendiğini açıklamaktadır.

Dil bilgisel açıdan da, Rusça ile Güney Slav dilleri arasında birçok paralellik bulunmaktadır. Özellikle fiil çekim sistemleri ve dil bilgisel kategorilerin benzerliği, bu dillerin Slav dil ailesine ait olduğunu bir kanıttır. Ancak, dil bilgisel yapılar arasında da dikkate değer farklılıklar mevcuttur. Rusça, zengin bir hâl sistemini korurken, Bulgarca ve Makedonca gibi Güney Slav dilleri daha analitik yapılar kullanmaktadır. Bu farklılıklar, her dilin özgün evrimine ve dil bilgisel bağlamına işaret ederken, dil öğrencileri için zorluklar yaratabilir. Ayrıca, her dilin kendine has kuralları ve yapıları, dil öğrenme sürecini hem kolaylaştıran hem de zorlaştıran faktörler arasında yer almaktadır.

Sosyo-kültürel etkiler, bu dillerin farklılaşmasında ve gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Güney Slav dillerinde, özellikle Osmanlı Devleti'nin Balkanlar üzerindeki uzun süreli etkisiyle Türkçeden alınan bazı kelimeler bulunmaktadır. Ancak, bu etkileşim, Rusçada daha sınırlıdır. Rusça, Osmanlı Devleti ile doğrudan bir ilişkiye girmemiştir; bunun yerine, dilin tarihi gelişiminde Moğol İmparatorluğu'nun etkisi daha belirgindir ve bu dönemden kalma bazı kelimeler dilde yer almıştır. Bu durum, dillerin coğrafi ve tarihsel farklılıklarının bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır.

Dinî ve kültürel bağlamda, özellikle Ortodoks Hristiyanlık etkisi, Güney Slav dil grubu ve Rus dilinin kelime dağarcığını etkilemiştir. Her iki dil grubunda da Yunanca kökenli terimler yaygın olsa da, Sırpça gibi bazı dillerde Katolik ve Ortodoks kiliselerinin etkileşimi, Latin ve Yunan kökenli terimlerin birlikte kullanılmasına neden olmuştur. Bu dinî etkiler, her dilin kültürel bağlamını ve kelime dağarcığını şekillendirirken, dil bilgisel yapılar üzerinde de farklılıklar yaratmıştır. Rusça ise, benzer dinî terimlere sahip olmakla birlikte, bu terimlerin kullanımı daha yerel varyasyonlar ve özel anlamlar içerir.

Sonuç olarak, bu çalışma, Güney Slav dil grubu ve Rus dili arasındaki ses bilimsel, dil bilimsel ve kültürel paralellikleri ve farklılıkları derinlemesine incelemiş ve bu dillerin tarihsel süreçteki evrimini anlamamıza katkıda bulunmuştur. Dillerin şekillenmesinde etkili olan sosyo-kültürel faktörler, bu dillerin birbirleriyle olan bağlarını anlamak için önemli bir temel sunmaktadır. Slav dillerinin ortak kökeni ve çeşitli etkileşimleri, dil bilimsel araştırmalar için değerli bir kaynak olmanın yanı sıra, bu dillerin kültürel ve tarihsel bağlamda nasıl farklılaştığını da gözler önüne sermektedir. Bu tür karşılaştırmalı çalışmalar, dil bilimsel ve kültürel araştırmaların bir arada ele alınarak daha derinlemesine bir anlayışa ulaşılmasını sağlamaktadır.

Etik Beyan

Çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen tüm kurallara uyulduğu beyan edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Araştırmamanın etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalardan olduğu beyan edilmiştir.

23

Çıkar Çatışması ve Finansal Katkı Beyanı

Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması ve finansal katkı beyan edilmemiştir.

Kaynakça

- Aronova, E. (2017). Russian and the making of world languages during the cold war. *Isis*, 108(3), 643-650.
- Buribaeva, M. A. (2013). Tyurkskie slova v russkom yazıke kak rezultat yazıkovıh kontaktov. *Vestnik İrkutskogo Gosudarstvennogo Lingvističeskogo Universiteta*, 1(22), 99-105.
- Comrie, B. (1976). *Aspect: an introduction to the study of verbal aspect and related problems*. Cambridge University Press.
- Comrie, B. ve Corbett, G. G. (1993). *The slavonic languages*. Routledge.
- Filip, H. (1999). *Aspect, situation types and nominal reference*. Routledge.
- Friedman, V. A. (2000). The modern Macedonian standard language and its relation to modern Macedonian identity. V. Roudometoff (ed.), *The Macedonian question: culture, historiography, politics* içinde (s. 173-206). East European Monographs.

- Haider, H. ve Szucsich, L. (2021). Slavic languages – “SVO” languages without SVO qualities?. *Theoretical Linguistics*, 48(1), 1-39.
- Khayrullina-Valieva, A. G. (2020). Turkic lexical elements in the Bulgarian language. *Litteraria Copernicana*, 33(1), 205-211.
- Klein, W. (1995). A time-relational analysis of russian aspect. *Language*, 71(4), 669-695.
- Manuçaryan, İ. (2021). *Tipologiya slavyanskih yazikov*. İzdatelstvo EGU.
- Mladenovic, M. (1962). Turkish language influence upon the Balkan Slavs. *Études Slaves et Est-Européennes/ Slavic and East-European Studies*, 7(1), 13-22.
- Selimski, L. (2012). Turski elementi v Bulgarskoto slovoobrazuvane. *Filološki Fakultet Univerziteta u Beogradu*, 319-329.
- Sfetas, S. (2012). The Bulgarian-Yugoslav dispute over the Macedonian question as a reflection of the Soviet-Yugoslav controversy (1968-1980). *Balkanica*, 43, 241-272.
- Stamenov, M. (2011). *Sudbata na Turtsizmite v Bulgarskiya ezik i v Bulgarskata kultura*. Iztok-Zapad.

24
- Vinçiş, M. S. (2013). *Turtsizmi u savremenom srpskom književnom jeziku (semantičko-derivatsiona analiza)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Belgrad Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <https://core.ac.uk/download/pdf/296575676.pdf>
- Vinogradov, V. V. (1986). *Russkiy yazık: grammatičeskoe učenje o slove*. İzdatelstvo Vısşaya Şkola.
- Yaşar-Nasteva, O. (2001). *Turkite leksični elementi vo Makedonskiot yazık*. İnstitut za Makedonski Yazık Krste Misirkov.